

Gary odhání blbce

„Ale dobře, člověk si přece může najít správnou cestu, i když je noc.“ Stéphane Delorme

Zkraje 80. let se v Británii objevují první filmy se skinheady. Ty však postrádají téměř jakoukoli reálnou politickou stopu a jejich protagonisté tak patří spíše do oblasti „revolt mládeže“, někam mezi rockery, punkery a fotbalové chuligány, které jako „subkultury“ studuje sociologie. Z úcty k výkonu dvacetiletého Tima Rotha si tu připomeňme alespoň televizní snímek *Made in Britain* (*Made in Britain* 1982, r. Alain Clarke), popř. ještě tragikomedii *Právě teď* (*Meantime* 1984, r. Mike Leigh). [1]

Koncem dekády však v USA vznikl film *Zrazený* (*Betrayed* 1988, r. Costa-Gavras) s ambicí ukázat celou šíři a hloubku odporu vůči tamní „sionistické okupační vládě“ (Zionist Occupation Government, ZOG): Do vesnice někde na Středozápadě přichází Kathie, agentka FBI, aby se v roli kombajnistky sblížila s Garym, majitelem zdejší usedlosti, „federály“ podezříváném z účasti na zastřelení židovského rozhlasového moderátora Krause, který se v éteru po léta drze a nevkusně navázel do všeho a do každého, včetně křesťanství a bílé rasy. Přímý, chlapácký Gary (Tom Berenger!), ovdovělý vietnamský veterán lpící na své rodině, agentku, která vyrůstala bez rodičů, zprvu okouzlí, takže odmítá jeho možnou vinu. Následuje ovšem rychlé prozření, když ji pozve na „lov černé zvěře“ čili tréninkový hon na černochoha v nočním lese... Díky Garyho rostoucí milostné zaslepenosti pak Kathie skutečně postupně proniká až k jádru velkého celonárodního spiknutí pod heslem „Vítr začíná vát“. [2]

Zrazený odkazuje k reálným činům a událostem: k likvidaci Alana Berga [3] samopalem Ingram a k sérii ozbrojených bankovních loupeží provedenými členy Řádu (The Order) alias Tichým bratrstvem (Silent Brotherhood, Brüder Schweigen), jakož i k následné obžalobě třinácti aktivistů a politiků pro „spiknutí za účelem svržení vlády Spojených států“, kteří prý stáli v pozadí. [4] Děj zavádí mj. do survivalového „kempu“, v němž se lidové domobrany (milice) cvičí ve vojenských dovednostech, hoří kříže Ku Klux Klanu, [5] živoucí memorabilie, „oblečkáři“ v uniformách SA, prodávají své „lugery“ (Gary je ale „jako blbce“ odežene), a obchoduje se tu i s těžšími kalibry: tarasnicemi a minomety; dále do kostelíka, kde farář káže cosi z bizarní ideologie Křesťanské identity, resp. Árijských národů („bílé Američané jako skuteční potomci ztracených izraelitských kmenů“ apod.), ale také mezi špičky, jejichž vliv sahá velmi vysoko do státního aparátu.

Film řeckého veterána „politického dramatu“ [6] správně akcentuje rozpor mezi establishmentem z obou pobřeží a lidem ve vnitrozemí, kteří sledují jim cizí svět velkoměst (s nímž většinou ti, kdo tu zůstali, nechtějí mít kulturně moc společného, ale zároveň jsou na něm ekonomicky závislí) ze svých městeček a městysů skrze televizi a jiná pokřivená média. Garyho matka: „Už to není země, v níž jsem vyrostla, zlo teď vytlačuje dobro, tak je to, všude jen samá špína a hnus.“ Gary: „Je to tady fakt těžký. Staří ztrácejí minulost a mladí přicházejí o farmy.“ Shorty, Garyho soused: „Nemám rád ani rvačky. Ale když se nebudeme bránit, všechno nám seberou, celou zem. Židáci, soudci, bankéři a politici s černou policií a šikmookýma (...) Vždycky jsem chtěl jenom pěstovat obilí a vychovávat syna. Banka mi sebrala farmu a Vietnam mi vzal syna. Už nemám vůbec nic.“ Všichni jsou tu proti vládě bank a levicově-liberální Americe s „negry a teplouši“ v popředí. Také Ráchel (!), asi šestiletá Garyho dcerka, Kathie vysvětluje, co zná od tatínka: „My jsme ti hodní. A tak jednoho dne zabijeme všechny špinavé negry a všechny Židy a všechno bude skvělé...“ Tatínek chce pro ni Ameriku takovou, jaká byla v jeho dětství: na přelomu 50. a 60. let. Zároveň však již používá internet (!), „vnitřní síť“ v pravém smyslu slova, „Americkou síť svobody“.

Z výkonu Deby Wingerové jako zrazující ženy, která „dokáže všechno“, místy až mrazí..

À propos: Z výkonu Deby Wingerové jako zrazující ženy, která „dokáže všechno“, místy až mrazí, stejně jako z výroku černošského federála, který na otázku, jak se cítí po zastřelení bílého protivníka, odpovídá: „jako když si utřu něco z boty“. [7] Dialog na usmířenou (po lovu na „černou“): Kathie - „Nechci ubližovat lidem.“ Gary (konejšivě) - „To nejsou lidi, jsou to negři.“

Andrej se svými „čističi“ těsně před bitkou s motorkáři...

Zhroucení sovětského impéria na přelomu 80. a 90. let reflektuje film *Luna Park* (Луна-парк 1992, r. Pavel Lungin) natočený za „francouzské peníze“: „Pro mne jako pro Rusa je úžasné, že mohu spolupracovat s malou francouzskou produkční firmou Ima, která vyvinula velké úsilí, aby se natočil film se současnou tematikou v zemi, kde není k dostání ani kamera ani filmová surovina,“ zdůrazňoval režisér židovského původu, jehož snímek zachycuje situaci po neúspěšném pokusu konzervativních sil o převrat v roce 1991, jímž měl být zastaven „demokratizační“ proces. [8] Děj je prostý: Andrej vede v Moskvě skupinu „čističů“, která chce z ulic vytlačit nejen Židy a homosexuály, ale také pankáče, metalisty a motorkáře jako „kolaboranty“, kteří otrocky napodobují západní subkultury. [9] Po jedné z „akcí“ se však nečekaně dozví, že je sám míšencem – jeho otec je slavný hudební skladatel židovské národnosti (a nikoli tedy válečný hrdina padlý v Afghánistánu, jak si dosud myslel!), který ještě k tomu zhatil naději Andrejovy přítelkyně, že by se kdy mohla stát operní zpěvačkou. Z těchto zjištění se rozhodne vyvodit nejzazší důsledky a vydává se za otcem... Právě téma Lunginova snímku je tudíž nadčasové: krize identity. [10]

Ve stejném roce v Austrálii vzniká *Romper Stomper* (Romper Stomper 1992, r. Geoffrey Wright), film o skupince skinheads z předměstí Melbourne. Hando, Davey, Sonny, Bubs, Martin a ostatní tu žijí v prostředí opuštěných skladů a vyklizených továren, kde zřejmě kdysi pracovali jejich rodiče. Výroba se ale z Austrálie přenesla do Asie a odtamtud zase ve stále větším počtu přicházejí Vietnamci se svými jídelnami. „Co tu chcete?“, ptá se Hando, vůdce party, než v úvodní akční scéně s kumpány „zmasakruje“ v podchodu trojici „rákosníků“ [gooks] až praskají kosti, a procedí mezi zuby: „Já ti něco povím, a dobře si to pamatuj. Tohle není vaše země! Jediný, co vás tu čeká je bolest. Nemáme vás rádi. Rozumíš tomu? Rozumíš? Doufám, že jo, protože já opičácky nemluví.“ Jenže bolest čeká hlavně skiny, byť si své malé „teritorium“ brání před „žlutou invazí“ s divostí smečky dingů...

První rozbuškou událostí je, když místní výčep, který je pro většinu z nich zjevně náhradním domovem, rovněž padá do rukou nepřítele: vietnamský podnikatel ho odkupuje pro své tři syny! „Odvětné tažení“ se nejprve proměňuje v opravdovou krvavou bitku a následně v boj o holý život, neboť „rákosům“ přijdou na pomoc četné posily z okolí s baseballovými pátkami a sekáčky na maso...

Druhou, ještě destruktivnější, když mezi mužné kamarádství Handa a Daveye [11] náhle vstoupí štíhlá blond epileptička Gabe („box - sex, sex - box“). Od té chvíle jejich „důsledně alternativní životní styl“ směřuje přes loupež a zabití jakoby nezadržitelně k „bratrovražednému“ finále.

...a dva „praví Ljubeři“.

Wrightovi skinheadi (= adrenalinové rvačky, pařby na drť, surovosti, tupé obhroublosti) jsou všechno možné (chátra, holota, lůza), jen ne buržoazní. [12] Tihle „potomci dělnické třídy“ jsou navíc bez práce, bez škol, bez šance... [13] Film tak před diváka staví otázku, zda to musí být právě jen tyto „ztracené existence“, kdo je ještě schopen spontánního odporu [14] vůči kolonizaci a přenárodnování (přecizení)? Ve svém boji zůstávají každopádně sami, kdežto vietnamská komunita osvědčuje tradiční soudržnost. *No Future (for us)?*

Dialog na „velitelském můstku“ (neboli v Handově kumbále polepeném novinovými výstřižky a plakáty, přečpaném památkami na Říši, který pak rozlícení „žlutí“ podpálí):

Gabe: „Proč tohle všechno děláš?“

Hando (při shybech a zkracovačkách): „Protože nechci bejt otrok ve svý zemi, protože to už ani není naše země, protože bohatý lidi a lidi u moci sem navezli lidskej šmejd, levnou pracovní sílu, rákosníky, a bude toho víc. Chci, aby lidi věděli, že jsem hrdej na svou minulost a na svou bílou rasu. Jednou to bude to jediný, co mi zbyde. Vidíš tu mapu? Tady všechny baráky patří už rákosníkům. Před pár lety to tam bylo bílý. (bere do rukou knihu) Mein Kampf, znáš to?“

Gabe: „To je o válce, ne?“

Chci, aby lidi věděli, že jsem hrdej na svou minulost a na svou bílou rasu.

Hando (s chápavým úsměškem): „*To napsal Adolf Hitler. Některý lidi nechtěj, abys poznala jeho názory na svět. Je to prostě o věčném boji bílý rasy a jejich nepřítel. Když nevíš, kdo je nepřítel, nemůžeš vyhrát. Poslouchej: ‚Velké kultury minulosti zanikly, protože čistota a síla původní rasy se vytratila. Znečistilo ji sémě nižších ras, které jejich vládci nalákali na práci. Nezpochybnitelným důvodem jejich zániku se pak stala rasová otrava krve. Krev rasy je třeba uchovat, za každou cenu, čistou.‘*“

Všimněte si: Hando opouští „bitevní pole“ jako poslední; šurikenu ve tvaru svastiky v Bubsově ruce; fatální ženské proradnosti; chování a výrazu asijských turistů, kteří na konci filmu vystupují z autobusu; neautentického Oi!

Davey je německého původu, plastikové labutě před zahradním domkem, který obývá uprostřed (směšně předimenzovaného) maloměstského „bavorského kýče“, ironicky možná odkazují k nevinnosti a čistotě „labutího krále“, Ludwiga II., který byl v „normálním“ světě také „cizincem“.

Scény násilí ve vile provázené operní hudbou jsou prý poctou Kubrickovu „Mechanickému pomeranči“.

Resumé: Pod vším tím nánosem špíny a ubohosti z periferie má příběh rysy antické tragédie. Ty jasně vystoupí na povrch teprve poté, co Hando, Davey a Gabe konečně opustí velkoměsto – na skalnatém mořském pobřeží.

Poznámky:

1. I když sblížení některých partiček „skinů“ kolem hudby ska, 2-Tone a tehdy nového, z punku vzešlého Oi!, s Národní frontou (National Front, NF) a podobnými „spolky“ začalo již v druhé polovině 70. let, jako samostatná politická síla se „hololebí“ začali organizovat až zhruba o deset let později. Data vydání alb *Hail the New Dawn* (1984) a *Blood and Honour* (1985) britské skupiny Skrewdriver zpěváka Iana Stuarta lze v tomto dění považovat za symbolická. Tím míníme: pro rok 1982 šlo skinheads v naší souvislosti ještě pominout, o dekádu později už ne.

2. Atentát na významného politika má být signálem k sérii násilných akcí po celých Spojených státech, aby se umocnil chaos. Spiklenci se především chystají „vypnout“ elektrárnu a „zhasnout všechna světla New Yorku“: „10 maníků v policejních uniformách pak půjde do Harlemu střílet negry. Negři se vzbouří, myslí si, že tahle země jim patří a my jim ukážeme, že ne.“ Další akce: „V San Francisku zabijeme nějaký teplouše, v Chicagu dáme

nejmíň 4 nálože dynamitu do soudní budovy.“ Předpokládaný cíl: vyhlášení výjimečného stavu v celé zemi a nástup konzervativních sil v armádě jako záruky k nastolení nového pořádku.

3. Samostatný film inspirovaný tímto případem natočil Oliver Stone: *Noční talk show* (Talk Radio 1988), jako o „muži, který se ve svém *talk-show* prohovořil k smrti“.

4. Byli mezi nimi reverend Richard G. Butler, hlava Árijských národů (Aryan Nations), ideolog organizace Robert Miles (kapitalistické USA a komunistický SSSR pro něj byly „satanskými dvojčaty“) a Louis Beam jako její „hlavní vojenský stratég“ (pozdější autor konceptu „odporu bez vůdců“). Žádného z obžalovaných se však federální vládě nepodařilo ze spiknutí usvědčit.

5. Z filmů vyložené s „klanovou“ tematikou si tu vedle archaického *Zrození národa* (The Birth of a Nation 1915, r. D. W. Griffith) připomeňme ještě dobrodružnou krimi *Člen klanu* (The Klansman 1974, r. Terence Young) s Lee Marvinem, Richardem Burtonem, O. J. Simpsonem, a vážně míněné drama *Hořící Mississippi* (Mississippi Burning 1988, r. Alan Parker) s Gene Hackmanem a Willemem Dafoem. Jak Young, tvůrce prvních filmových bondovek, tak i Parker, známý hlavně kvůli *Půlnočnímu expresu* (1978) nebo – taktéž „jižanskému“ – *Angel Heart* (1987), si jak vidno zajistili vskutku hvězdná „antirasistická“ obsazení... neboť na KKK rasisty zbývají jen herci „bezejmenní“.

6. Costa-Gavras, tvrdošíjný komunist, ale dobrý režisér (poameričtění *Zrazení* patří v jeho tvorbě k tomu nejslabšímu), na sebe poprvé výrazně upozornil už v roce 1969 dramatem *Z* (Z 1969) z období, které v Řecku předcházelo puči „černých plukovníků“. O rok později pod názvem *Doznání* (L'Aveu 1970) zfilmoval paměti Artura Londona o „procesu s protistátním spikleneckým centrem“ kolem R. Slánského v Československu počátku 50. let. Následující *Stav obležení* (État de Siège 1972) je obžalobou praktik CIA a oslavou levicové guerilly v Latinské a Jižní Americe. Ze svému přesvědčení zůstal věrný, dokazuje předloňský *Kapitál* (Le Capital 2012) o současné systémové krizi.

7. Tím „něčím“ byl Wes (Ted Levine), vůdce Árijského bratrstva (Aryan Brotherhood) z věznic San Quentin, motorkář a „sodomita“, který Kathie odpočátku instinktivně nedůvěřoval a proto musel být odstraněn.

8. Tento rozkladný proces pokračoval až do Putinova nástupu do prezidentské funkce: Jen během prvních dvou let po rozpadu SSSR tak Rusové ztratili území, které získali v předchozích dvě stě padesáti letech. Dvacet milionů z nich se najednou ocitlo za hranicemi. Klany nových oligarchů si začaly porcovat národní bohatství. Pod Jelcinovým loutkovým vedením se ruský Stát („oč servilnější vůči svým včerejším kapitalistickým nepřátelům, o to bezohlednější k vlastním lidem“) měl stát jen dalším vazalem USA a „světové ekonomiky“ jako „levný surovinový zdroj Západu“ na úrovni bývalých afrických kolonií. Taková je i podstata „demokratizace“ jak ji dnes známe z Iráku, Libye, ze Sýrie, z Ukrajiny.

9. Lungin zde kombinuje dva fenomény. 1) Hnutí Ljuberů* (Люберы, podle města Ljubercy (Люберцы) u Moskvy), které bylo ryzí sovětskou mládežnickou subkulturou (počátky sahají až

do konce 70. let, konec SSSR však už moc nepřežila), jejíž příslušníci zběhlí v posilování, zápasu a boxu *de facto* pomáhali tehdejší bezpečnosti, „orgánům“, potlačovat projevy „západního způsobu života“ v ulicích (včetně třeba pití „kokakoly“); 2) Ruské národní sjednocení (Русское национальное единство, RNE), založené Alexandrem Barkašovem v roce 1990, v jehož znaku je svastika spojená s betlémskou hvězdou.

Ve filmu prý účinkují skuteční „ljubeři“: personální návaznost s RNE nelze jistě vyloučit, ale vzhledem k odlišnostem jevů pouze u jednotlivců. Někteří zapadli i do kriminálního podsvětí, což film rovněž nadhazuje.

* Dnes na takové ruské specifikum snad trochu upomíná hardbass nebo **Manifest za tradiční fotbal**.

10. Trýznivé uvědomování si nepřekročitelnosti mezi vlastní etnické (= biologicko-kulturní) identity tematizuje také mladší snímek *Svatý boj*, o němž pojednáme příště.

11. Silný citový vztah mezi dvěma muži („Mám jen tebe, Davey“, říká Hando, „musíme držet spolu.“) bývá teď často redukován na „latentní homosexualitu“ a nutno připustit, že i režisér G. Wright tomuto výkladu v několika scénách, resp. dialozích, lehce nahrává.

12. Především jsou ale deprivanty různých stupňů. Malý Bubs projevuje syndrom týraného dítěte alkoholiků, pro něhož je „parta“ prostě lepší rodinou. Gabe je sice ze zámožné, kultivované rodiny, ale podle všeho ji otec sexuálně zneužíval a matka se proto raději zabila. Davey je v jádru slušný, hodný hoch žijící u babičky, ale jeho „táta je pořád někde na cestách“. Psycholog by asi řekl, že otcovskou autoritu teď hledá u Handa (scéna s kupováním dýky Hitlerjugend, Handova péče po „kalbě“ apod.) Hando je prudký, autoritativní až k nesnesení (včetně umění se „svými lidmi“ manipulovat), ale když se skupina, jíž vede, rozpadá, ztrácí vyrovnanost i jistotu a rychle proto přichází o jistou důstojnost, která z něho v úvodu nepopíratelně čiší. Když ho Gabe po zpackané loupeži u ní doma nazve „lůzrem“, hned dostane pěstí.

13. Hando si oškliví „dělat pro systém“. Mnozí z jeho družiny by v něm ale beztak byli jen těžko uplatnitelní, už proto, že se – soudě podle výrazů a chování – pohybují v pásmu snížené inteligence, Magoova submisivní přítelkyně pak vypadá přímo debilně (a není sama). A právě tito lidé „na ráně“ by o svá potencionální pracovní místa jako první museli (a také v reálu musejí) nedůstojně soupeřit s často zvýhodňovanými barevnými přistěhovalci.

14. To by mj. odpovídalo tezi „nové levice“, která po „zburžoaznění“ západní dělnické třídy stanovila, že sociální bázi budoucích revolučních změn je třeba hledat mezi nejrůznějšími marginály a menšinami. Např. Andreas Baader a Gudrun Ensslinová tudíž pro svou (pozdější) „Frakci rudé armády“ rekrutovali mezi „učňovskými kolektivy“ mladistvých z „pastáků“ (od některých se jim pak skutečně dostalo významné „logistické“ podpory), Dr. Wolfgang Huber z tzv. „Socialistického kolektivu pacientů“ zase razil heslo: „Blázni do zbraně!“ atd.